

PROBLEMATYKA SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU JAKO OBIEKT NAUKOWYCH ZAINTERESOWAŃ – WYNIKI ANALIZY BIBLIOMETRYCZNEJ

<https://doi.org/10.33141/po.2016.04.06>

Przeгляд Organizacji, Nr 4 (915), 2016, ss.36-44
www.przeглядorganizacji.pl

©Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Joanna Ejdys

Wprowadzenie

Na każdym etapie cyklu rozwoju badań naukowych dotyczących określonej dyscypliny lub subdyscypliny naukowej, uwzględniając globalny charakter procesu upowszechniania wiedzy oraz dynamikę zmian, badacze zadają sobie pytania dotyczące potencjalnych obszarów badań, stopnia nasilenia dotychczas realizowanych badań, wiodących ośrodków naukowych i naukowców w danej dziedzinie badawczej. Narzędziem umożliwiającym uzyskanie odpowiedzi na powyższe pytania jest bibliometria, która w odniesieniu do badań naukowych określana jest jako ilościowa analiza publikacji ukierunkowana na realizację funkcji informacyjnych dotyczących rozwoju wybranego obszaru badawczego. Bibliometria może być wykorzystywana w szczególności na potrzeby:

- przewidywania przyszłych kierunków badań naukowych w danym obszarze;
- identyfikowania obszarów wymagających badań naukowych (poszukiwanie luk wiedzy);
- identyfikowania powiązań między obszarami badań;

- identyfikowania obszarów charakteryzujących się względnie wysokim nasyceniem prowadzonych badań;
- analizy tendencji występujących w danym obszarze badań (Klincewicz i in., 2012).

Celem artykułu jest zaprezentowanie wyników analizy bibliometrycznej badań naukowych dotyczących problematyki społecznej odpowiedzialności biznesu (ang. Corporate Social Responsibility – CSR). Przeprowadzona analiza pozwoliła na zidentyfikowanie głównych obszarów badawczych w kontekście problematyki społecznej odpowiedzialności biznesu. W szczególności w ramach przeprowadzonej analizy bibliometrycznej wskazano:

- dynamikę zmian zainteresowania badaczy problematyką społecznej odpowiedzialności;
- rozkład prowadzonych badań w układzie geograficznym (państwa, ośrodki naukowe i badacze);
- dominujące w badaniach zagranicznych i krajowych klastry (podobszary) problemów badawczych w obszarze CSR;

- dominujące obszary badawcze w obszarze CSR, będące obiektem zainteresowania autorów publikujących w czasopiśmie Przegląd Organizacji.

Na potrzeby analizy bibliometrycznej wykorzystano następujące narzędzia i techniki: analizę trendów w zakresie liczby publikacji, analizę cytowań, metodę współwystępowania słów oraz grupowania (analizę klastrów), metodę mapowania myśli. Do analizy wykorzystano oprogramowanie VOSviewer, XMind oraz narzędzia analizy danych dostępne w bazach Web of Science i SCOPUS.

Metoda badawcza

Metodą badawczą wykorzystaną na potrzeby oceny badań w obszarze społecznej odpowiedzialności była analiza bibliometryczna. Analiza bibliometryczna pozwoliła w szczególności na:

- analizę szeregów czasowych, odzwierciedlających liczby publikacji w wybranych obszarach badań;
- analizę cytowań ukierunkowaną na publikacje charakteryzujące się najwyższym wskaźnikiem oddziaływania;
- identyfikację badaczy, prowadzących badania na określony temat;
- identyfikację afiliacji, w których prowadzone są badania na określony temat (poziom kraju, organizacji);
- identyfikację podobszarów badawczych w zbiorze danych bibliometrycznych, odzwierciedlających wybrany obszar badań.

Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki zastosowanych na potrzeby analizy bibliometrycznej metod.

Analiza trendów (*trend analysis*) to ocena danego zjawiska i jego zmian w przyjętym horyzoncie czasowym. Na potrzeby analizy bibliometrycznej analiza trendów może dotyczyć oceny dynamiki zmian liczby publikacji w badanych okresie.

Analiza cytowań (*citation analysis*) odwołuje się do związków merytorycznych pomiędzy publikacjami (Klincewicz i in., 2012). Wyższy wskaźnik cytowań wskazuje na wyższy poziom zainteresowania innych autorów daną publikacją, co głównie wynika z przesłanek merytorycznych. Cytowania są również odzwierciedleniem stopnia transferu i upowszechniania wiedzy przez innych autorów, reprezentujących inne ośrodki naukowe. Należy jednak pamiętać, że analiza cytowań pozwala uzyskać informacje na temat wpływu badań, a nie ich jakości (Moe, 2010).

Metoda współwystępowania słów (*co-word analysis*) jest oparta na zliczaniu częstości pojawiania się w analizowanym tekście par słów. Umożliwia identyfikowanie związków frazeologicznych lub regularności współwystępowania słów. Współwystępowanie słów może sygnalizować istnienie podobszarów badawczych czy identyfikować przesłanki wytyczające kierunki dalszego rozwoju danego obszaru badawczego. Analiza może być przeprowadzana na poziomie różnych elementów (obszarów) tekstu: tytułów, streszczeń, słów kluczowych, tekstu właściwego publikacji czy na podstawie różnych kombinacji tych elementów.

Metoda grupowania (*cluster analysis* – analiza klastrów) została opracowana przez S. Zhu, I. Takigawę, J. Zenga i H. Mamitsukę (2009). Częstość występowania danego wyrazu jest odzwierciedlona wielkością kół, natomiast odległość pomiędzy kołami (reprezentującymi pary słów) jest uzależniona od częstości współwystępowania. Metoda została zastosowana przy wykorzystaniu oprogramowania VOSviewer (ang. Visualizing Scientific Landscapes), version 1.6.1. Oprogramowanie VOSviewer jest oprogramowaniem Open Source wykorzystywanym na potrzeby analizy sieci bibliometrycznych. Zostało ono opracowane w Centrum Studiów Naukowych i Technologii (ang. Centre for Science and Technology Studies – CWTS) przez Leiden University w Holandii. Oprogramowanie jest dostępne na stronie <http://www.vosviewer.com/Home>. Oprogramowanie umożliwia prace na plikach tekstowych zawierających opisy rekordów bibliograficznych, wyeksportowanych z bazy Web of Science oraz SCOPUS. Oprogramowanie umożliwia w szczególności: opracowywanie map powiązań między pojęciami/słowami kluczowymi, wskazanie najczęściej występujących pojęć w zdefiniowanym opisie bibliograficznym rekordu, wyróżnienie klastrów grup analizowanych pojęć, opracowanie mapy intensywności cytowań analizowanych pojęć. Algorytmy wyznaczania poszczególnych wskaźników zostały przedstawione w artykule autorów oprogramowania (van Eck i in., 2010).

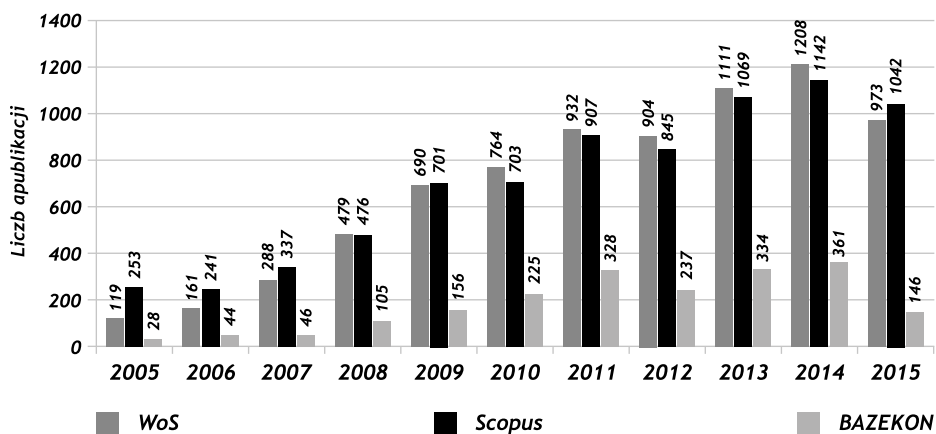
Metoda mapowania myśli (*mind mapping*), polega na graficznym odzwierciedleniu sposobu uporządkowania rozwiązań, idei, pomysłów lub myśli. Metoda opracowana w 1970 roku przez braci Tony'ego i Barry'ego Buzanów, wykorzystuje rysunki i krótkie hasła tworzące rysunek przejrzysty i czytelny.

Wyniki badań

Pierwszym elementem analizy bibliometrycznej była analiza szeregów czasowych, odzwierciedlających liczbę publikacji zawartych w trzech bazach: Web of Science (WoS), SCOPUS i BazEkon. Przeszukiwania baz zagranicznych dokonano z wykorzystaniem sformułowań „corporate social responsibility”, „corporate social responsibilities”, zawartych w tytułach, streszczeniach i słowach kluczowych. W odniesieniu do bazy BazEkon poszukiwania dotyczyły zwrotu „społeczna odpowiedzialność”.

W bazie WoS pierwsza publikacja dotycząca problematyki społecznej odpowiedzialności pojawiła się w 1968 roku i była to recenzja, przygotowana przez Johna F. Cronina S.S., książki wydanej przez Wardsworth Publishing Company pt. *Corporate Social Responsibilities* autorstwa Clarence C. Waltona. Pierwszy artykuł w bazie BazEkon pochodzi z 1995 roku autorstwa G. Maniak pt. *Etyczna krytyka biznesu z perspektywy historii myśli ekonomicznej*, opublikowany w Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Szczecińskiego.

Dane zaprezentowane na rysunku 1 potwierdzają stale rosnące zainteresowanie problematyką społecznej odpowiedzialności, odzwierciedloną liczbą publikacji zarówno w bazach zagranicznych, jak i bazie krajowej BazEkon.

Rys. 1. Liczba publikacji w bazach: WoS, SCOPUS oraz BAZEKON w latach 2005-2015 na bazie wyszukiwania według słów „corporate social responsibility” lub „corporate social responsibilities” oraz „społeczna odpowiedzialność” zawartych w tytule, lub abstrakcie, lub słowach kluczowych artykułu. Data wyszukiwania 4 grudnia 2015 r.
Źródło: opracowanie własne

Liderem pod względem liczby publikacji zarówno w bazie WoS, jak i SCOPUS jest czasopismo Journal of Business Ethic (tab. 1), posiadające 5-letni *impact factor* 1.915 (2014). Rosnąca dynamika zmian wskaźnika *impact factor* dla czasopism (wskaźnik w 2011 roku wynosił 1.428), pomimo że nie odzwierciedla on jakości publikowanych artykułów, wskazuje na rosnący wskaźnik

oddziaływania artykułów publikowanych na łamach tego czasopisma. Uwzględniając jednak procentowy udział publikacji o tematyce CSR w ogólnej liczbie publikacji, to liderem w bazie WoS jest czasopismo Corporate Social Responsibility and Environmental Management (5-letni *impact factor* w 2014 wyniósł 2,957), natomiast w bazie SCOPUS czasopismo Social Responsibility Journal.

Tab. 1. Wykaz czasopism naukowych z największą liczbą publikacji dotyczących problematyki społecznej odpowiedzialności w bazach WoS i SCOPUS w latach 1993-2015

Tytuł czasopisma naukowego	SCOPUS		Web of Science	
	Liczba publikacji w bazach	Udział publikacji o tematyce CSR w ogólnej liczbie publikacji (%)	Liczba publikacji w bazach	Udział publikacji o tematyce CSR w ogólnej liczbie publikacji (%)
Journal of Business Ethic	965(6936*)	13,91	970(11087)	8,75
Corporate Social Responsibility and Environmental Management	164(354)	46,33	125(219)	57,08
Social Responsibility Journal	133(214)	62,15		
Corporate Governance	121(2526)	4,79		
Journal of Cleaner Production	85(5534)	1,54	114(8934)	1,28
Business and Society	82(1176)	6,97		
Corporate Ownership and Control	65(1833)	3,55		
Journal of Business Research	64(4634)	1,38	76(8208)	0,93
Strategic Direction	62(1310)	4,73		
Public Relation Review	59(1723)	3,42	60(2533)	2,37
Business Ethics a European Review			84(245)	34,29
Business Strategy and Environment			53(261)	20,31
Management Decision			46(1140)	4,04
Business Ethics Quarterly			41(587)	6,98
Średni wskaźnik	1569(33214)	4,72	1800(26240)	6,86

* w nawiasach podano łączną liczbę artykułów opublikowanych w danym czasopiśmie

Źródło: opracowanie własne na podstawie rekordów z baz WoS i SCOPUS. Wyszukiwanie w dniu 4 grudnia 2015 r.

Tab. 2. Wykaz polskich czasopism naukowych z najwyższą liczbą publikacji dotyczących problematyki społecznej odpowiedzialności dostępnych w bazie BazEkon (1995-2015)

Tytuł czasopisma naukowego	Liczba artykułów według słowa wyszukiwania „społeczna odpowiedzialność”	Liczba wszystkich artykułów w bazie	Udział artykuł dotyczących problematyki CSR w ogólnej liczbie artykułów
Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu	406	10846	3,74
Studia Ekonomiczne/Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	66	2978	2,22
Marketing i Rynek	60	1559	3,85
Zeszyty Naukowe/Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	53	2963	1,79
Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego	49	1468	3,34
Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia	48	3134	1,53
Przegląd Organizacji	47	1732	2,71
Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług	43	3942	1,09
Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica	41	3037	1,35
Problemy Jakości	41	1847	2,22
Zarządzanie i Finanse	39	1025	3,80
Współczesne Zarządzanie	37	627	5,90
Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa	36	2016	1,79
Personel i Zarządzanie	34	2256	1,51
Prace Naukowe / Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	34	1484	2,29

Źródło: opracowanie własne na podstawie rekordów z bazy BazEkon. Wyszukiwanie w dniu 4 grudnia 2015 r.

W bazie BazEkon wśród polskich czasopism największą liczbę publikacji dotyczących problematyki społecznej odpowiedzialności zarejestrowano w Pracach Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Wykorzystując wskaźnik odzwierciedlający liczbę publikacji dotyczących tematyki społecznej odpowiedzialności w ogólnej liczbie artykułów publikowanych na łamach konkretnego czasopisma, można stwierdzić, że czasopismem o najwyższym wskaźniku jest Współczesne Zarządzanie. Ogólnie zainteresowanie badaczy problematyką CSR odzwierciedlone jest na poziomie 1–3% ogółu publikacji (tab. 2). Odnosząc wartość średnią do przeciętnej wartości dla czasopism z WoS i SCOPUS, zainteresowanie polskich badaczy analizowaną problematyką jest niższe niż w odniesieniu do publikacji w zagranicznych bazach (tab. 1).

Uwzględniając mechanizmy agregacji danych z rekordów (opisów bibliograficznych artykułów), istnieje możliwość analizy dorobku publikacyjnego w układzie geograficznym z określeniem państwa pochodzenia autorów z największą liczbą publikacji na dany temat, ośrodka naukowego oraz najczęściej publikujących i cytowanych badaczy. Autorzy publikujący w tematyce społecznej odpowiedzialności biznesu najczęściej pochodzą ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Australii oraz Hiszpanii (tab. 3). Polscy badacze w bazie SCOPUS opublikowali łącznie 59 artykułów, natomiast w bazie WoS – 68 artykułów.

Tab. 3. Rozkład przestrzenny (w układzie krajów) autorów najczęściej publikujących w bazach WoS i SCOPUS

Państwo	Liczba publikacji w bazie	
	SCOPUS	WoS
Stany Zjednoczone	1793	1699
Wielka Brytania	1186	855
Australia	514	389
Hiszpania	511	441
Chiny	433	650
Kanada	431	400
Holandia	310	279
Francja	286	217
Niemcy	262	258
Włochy	238	179
Polska	59	68

Źródło: opracowanie własne na podstawie rekordów z baz WoS oraz SCOPUS. Wyszukiwanie w dniu 4 grudnia 2015 r.

Rozkład przestrzenny wskazuje również ośrodki naukowe, z których pochodzą autorzy posiadający największą liczbę publikacji dotyczących analizowanego obszaru tematycznego. Wykaz 10 najsilniejszych ośrodków naukowych przedstawiono w tabeli 4.

Tab. 4. Wykaz ośrodków naukowych, z których pochodzą autorzy najczęściej publikujący w bazie SCOPUS

Nazwa uczelni	Liczba publikacji
University of Nottingham	85
Copenhagen Business School	83
York University	71
University of Amsterdam	49
Monash University	44
Pennsylvania State University	43
Deakin University	38
University of Hull	37
University of Queensland	37
University of Bath	36

Źródło: opracowanie własne na podstawie rekordów z bazy SCOPUS. Wyszukiwanie w dniu 4 grudnia 2015 r.

Podobne zestawienia w ramach prowadzonej analizy bibliometrycznej opracowano w odniesieniu do autorów, którzy publikują najczęściej z zakresu analizowanej tematyki CSR. Zarówno w bazie WoS, jak i SCOPUS do najpopularniejszych autorów należą: A. Lindgreen, J. Moon, D. Jamali, A. Kolk, I.M. Garcia-Sanchez (tab. 5).

Nie zawsze liczba publikacji danego autora w bazie przekłada się na liczbę cytowań wskazującą na skalę oddziaływania danego opracowania naukowego. Najczęściej cytowaną w bazie Web of Science publikacją dotyczącą problematyki CSR jest artykuł M.E. Portera, napisany we współautorstwie z M.R. Kramerem, pt. *Strategy and Society*, opublikowany w *Harvard Business*

Review (Vol. 84, Iss. 12) w 2006 roku. Artykuł doczekał się łącznie 921 cytowań. Kolejną pod względem liczby cytowań w WoS jest publikacja autorstwa S. Seuring oraz M. Mueller pt. *From a Literature Review to a Conceptual Framework for Sustainable Supply Chain Management*, która ukazała się w *Journal of Cleaner Production* (Vol. 16, Iss. 15) w 2008 roku z ogólną liczbą cytowań 538. Kolejnymi najczęściej cytowanymi autorami są: D. Matten, J. Moon (502) oraz J.L. Campbell (460). Z polskich badaczy największą liczbę cytowań charakteryzują publikacje B. Bohdanowicz z Uniwersytetu Gdańskiego.

Ostatnim i najważniejszym elementem przeprowadzonej analizy bibliometrycznej była analiza współwystępowania słów, która posłużyła grupowaniu, czyli analizie klastrów odzwierciedlających podobszary badawcze. W tym celu wykorzystano oprogramowanie VOSviewer. Analizę przeprowadzono w następujących etapach:

Etap 1: Wyszukiwanie rekordów w bazie na podstawie zadanych kryteriów

Analizę współwystępowania słów przeprowadzono dla zasobów bazy Web of Science. Kryteria wyszukiwania rekordów w bazie obejmowały: okres publikacji oraz słowa kluczowe. Przeszukiwaniem objęto zasoby bazy WoS od 1995 do 2015 roku. Przyjęte do dalszej analizy rekordy publikacji zostały wyłonione z uwzględnieniem zawartości słowa kluczowego „corporate social responsibility” lub „corporate social responsibilities”, w tytule (Title) artykułu lub w Topic artykułu. Uwzględniając powyższe kryteria w bazie WoS zidentyfikowano 7902 publikacje spełniające przyjęte kryteria.

Etap 2: Wyeksportowanie opisów bibliograficznych

Etap polegał na wyeksportowaniu danych uwzględniających rekordy – Author, Title, Source, Abstract do pliku tekstowego. Uwzględniając ochronę danych jednorożowo z bazy WoS, było możliwe wyeksportowanie 500

Tab. 5. Wykaz autorów z największą liczbą publikacji o tematyce społecznej odpowiedzialności

Nazwisko	Baza SCOPUS			Nazwisko	Baza WoS		
	Liczba publikacji	Liczba cytowań	H-index		Liczba publikacji	Liczba cytowań	H-index
Lindgreen A.	31	492	10	Moon J.	28	1035	12
Moon J.	29	1580	13	Lindgreen A.	24	313	9
Jamali D.	24	697	12	Lee S.	22	325	9
Kolk A.	23	741	14	Scholtens B.	21	334	10
Svaen V.	20	414	18	Garcia-Sanchez I.M.	18	158	9
Perez A.	20	82	6	Perrini F.	18	488	13
Hilier D.	18	222	8	Jamali D.	18	420	10
Comford D.	18	222	8	Bhattacharya C.B.	17	2035	11
Garcia-Sanchez I.M.	18	206	8	Sen S.	17	1581	9
Jones P.	18	222	8	Kolk A.	16	325	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie rekordów z baz WoS oraz SCOPUS. Wyszukiwanie w dniu 4 grudnia 2015 r.

rekordów opisów bibliograficznych. Uwzględniając, fakt, że w bazie było przeszło 7902 rekordy z lat 1995–2015, czynność tę powtórzono 16-krotnie, generując ostatecznie jeden wspólny plik tekstowy.

Etap 3: Opracowanie map powiązań i analiza klastrów

Mapy opracowano z wykorzystaniem oprogramowania VOSviewer, importując cały plik tekstowy z zapisanymi rekordami z bazy WoS. Proces generowania map uwzględniał następujące czynności:

- ekstrakcję pojęć, ze wskazaniem pojęć, których powtarzalność w opisach bibliograficznych jest na poziomie minimum 10. A w analizowanym przypadku zidentyfikowano 69 278 pojęć, z czego aż 2112 pojęć wystąpiło minimum 10 razy. Oprogramowanie VOSviewer wykorzystuje do tego celu metodę Binary Counting,
- zawężenie analizy do słów, których powtarzalność w opisach bibliograficznych wynosi minimum 50; w ten sposób ograniczono zestaw pojęć do 479,
- dla zestawu 479 słów został policzony współczynnik stosowności (relevance), co pozwoliło na wyłonienie ostatecznie 287 terminów, stanowiących 60% najważniejszych słów,
- wyeliminowanie z zestawu pojęć terminów technicznych, niezwiązanych merytorycznie z analizowanym obszarem badawczym, np. issue, numer, aim, article, review survey, co spowodowało redukcję analizowanych słów do 159,
- opracowanie map powiązań, map klastrów obszarów badawczych oraz map intensywności cytowań analizowanych pojęć.

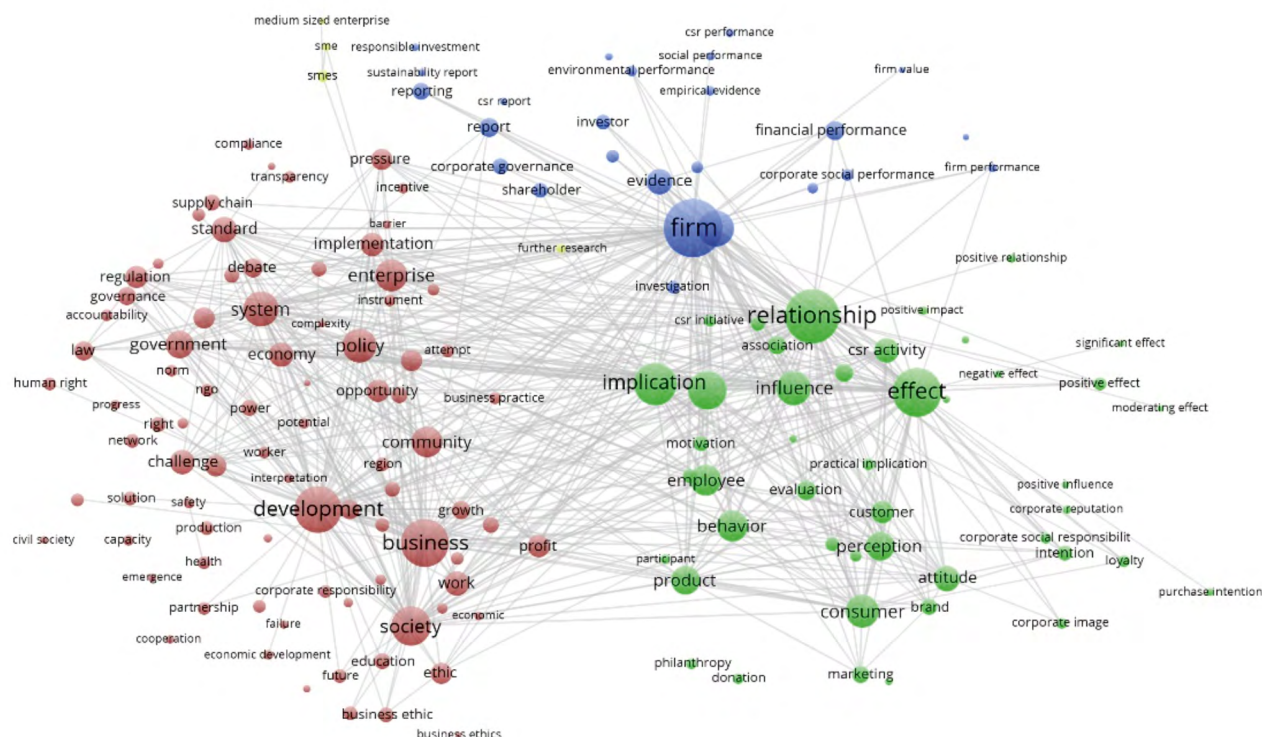
Etap 4: Analiza uzyskanych wyników

Wyniki przeprowadzonych analiz zaprezentowano na rysunkach 2 i 3.

Przeprowadzona analiza współwystępowania słów oraz próba określenia klastrów pozwala na wyłonienie czterech klastrów badawczych odnoszących się do tematyki społecznej odpowiedzialności biznesu (rys. 3). Wyłonione podobszary badawcze dotyczą problematyki: (i) raportowania i pomiaru wyników, (ii) relacji z interesariuszami, (iii) polityki, strategii i standaryzacji oraz (iv) CSR w małych i średnich przedsiębiorstwach.

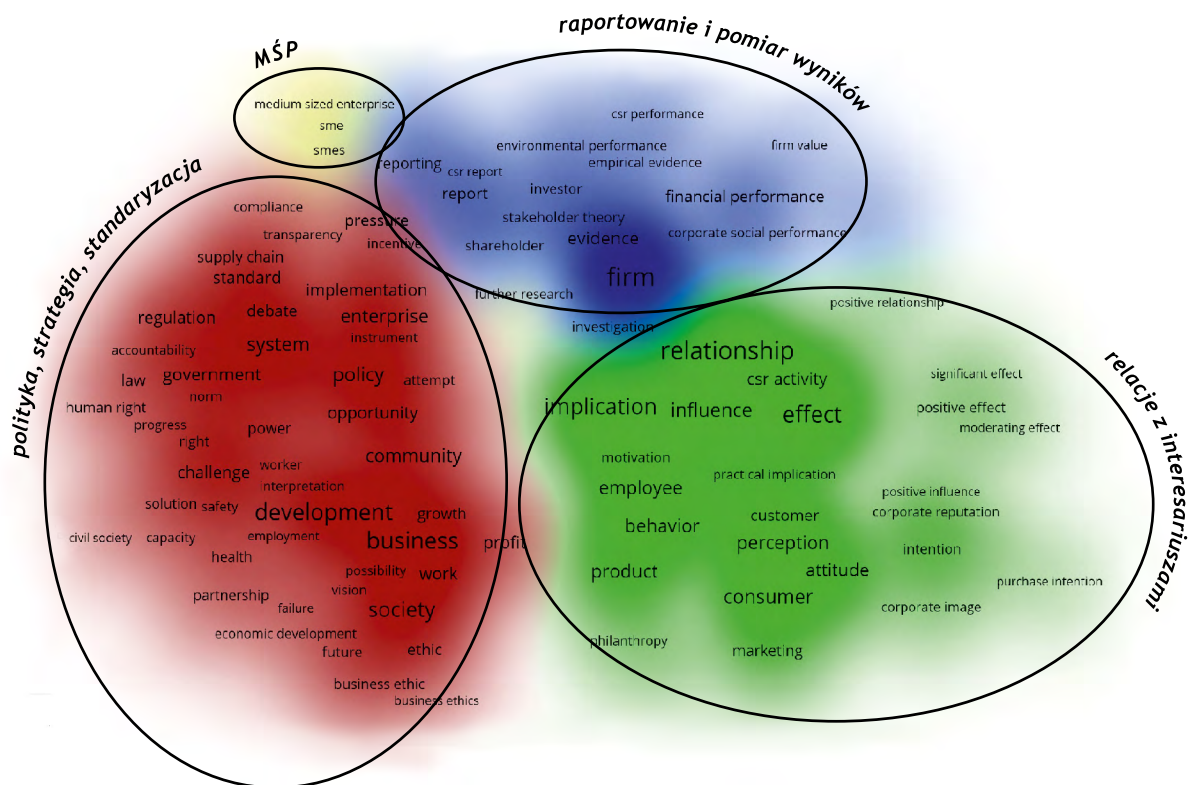
Podobszar badawczy dotyczący **raportowania i pomiaru wyników** koncentruje publikacje odnoszące się głównie do środowiskowych (*environmental performance*) i finansowych wyników (*financial performance*) działalności w zakresie CSR. Efekty są przedmiotem analizy głównie w kontekście teorii interesariuszy (*stakeholders theory*). Wyniki pomiarów służące pozyskiwaniu dowodów (*evidence*) są elementem procesu raportowania.

Drugi podobszar badawczy dotyczy relacji z interesariuszami. Problematyka tej grupy publikacji bardziej koncentruje się na społecznym oddziaływaniu koncepcji CSR na różne grupy interesariuszy: pracowników (*employee*), klientów i konsumentów (*customer and consumer*). W szczególności obiektem naukowych zainteresowań są procesy kreujące: intencje zakupowe (*purchase intention*), wizerunek organizacji (*corporate image*), postawy konsumentów (*consumer attitude*) oraz zachowania i motywacje pracowników (*employee motivation and behavior*). Obszar ten bardziej odnosi się do perspektywy mikro, nadając koncepcji

Rys. 2. Mapa intensywności powiązań między słowami

Źródło: opracowanie własne

Rys. 3. Mapa intensywności klastrów
Źródło: opracowanie własne

CSR wymiar realnych działań, relacji i powiązań międzyorganizacyjnych.

Trzeci podobszar dotyczący polityki, strategii i standaryzacji charakteryzuje koncepcję CSR z perspektywy ogólnospołecznej w kategorii wyzwań (*challenge*); budowania partnerstwa (*partnership*), rozwoju społeczeństwa (*society*), polityki rządowej (*government policy*), praw człowieka (*human rights*) oraz prawa i standaryzacji (*law, standardisation, regulation*).

Ostatni z klastrów badawczych koncentruje wokół siebie problematykę CSR ukierunkowaną na sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Widać, że jest to wyłaniający się (*emerging*) obszar badawczy bez sprecyzowanych szczegółowych podobszarów badań.

Problematyka społecznej odpowiedzialności biznesu jest również szeroko podejmowana na łamach czasopisma Przegład Organizacji. W bazie BazEkon na 1732 artykuły (w czasopiśmie PO) zidentyfikowano 47 artykułów dotyczących problematyki CSR. Wykorzystanie oprogramowania Xmind umożliwiającego porządkowanie idei, pomysłów pozwoliło na opracowanie mapy myśli – mapy problemów badawczych podejmowanych w artykułach dotyczących problematyki społecznej odpowiedzialności (rys. 4). Podstawę do opracowania mapy stanowiła częstość występowania wyrazów w tytule, streszczeniu i słowach kluczowych.

Widać, że problematyka badawcza podejmowana na łamach czasopisma Przegład Organizacji wpisuje się w ogólne trendy światowe, odzwierciedlone klastrami badań naukowych (rys. 3). Fakt, który wyróżnia polskie publikacje na tle zagranicznych, to łączenie tematyki

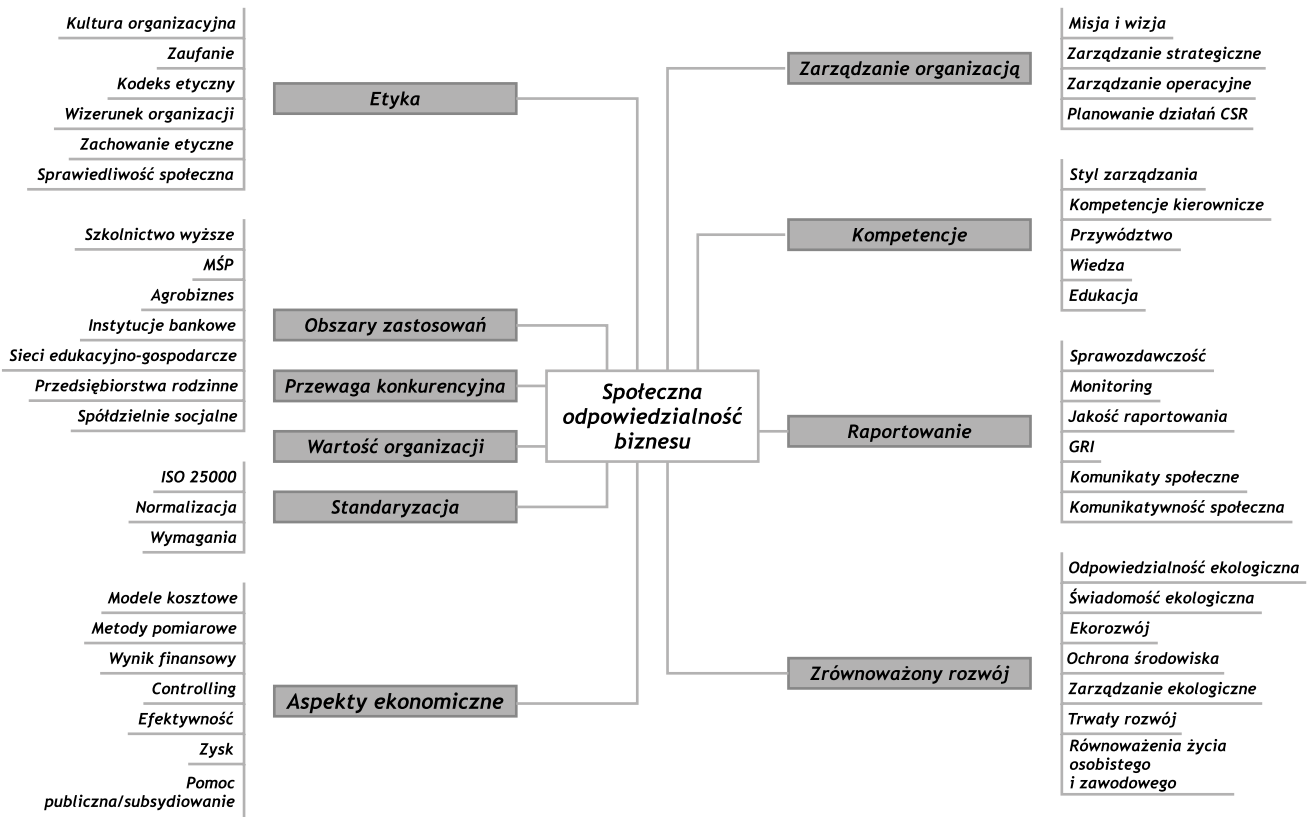
CSR z koncepcją zrównoważonego rozwoju oraz dostrzeganie potrzeby budowy kapitału społecznego i kompetencji pracowników w tym obszarze.

Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona analiza bibliometryczna zagranicznego i krajowego dorobku naukowego w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu wskazuje, że obecnie w odniesieniu do polskiego dorobku naukowego brak jest możliwości analizy cytowań odzwierciedlającej współczynnik wpływu publikacji polskich autorów. Dopiero projektowany system w ramach POL-index umożliwi obliczanie polskiego współczynnika wpływu.

W Polsce łatwiejszy jest dostęp do zagranicznych pełnotekstowych baz bibliograficznych niż do polskich tekstów naukowych. Większość polskich uczelni posiada dostęp do płatnych baz danych, umożliwiając ich użytkownikom dostęp do pełnych tekstów artykułów (WoS, SCOPUS) oraz analizę bibliometryczną (ilościową) rekordów w bazie. Polska baza BazEkon nie daje możliwości z poziomu użytkownika wyeksportowania opisów bibliograficznych (np. tytułu, streszczenia, słów kluczowych) rekordów dostępnych w bazie, co umożliwiłoby dalsze analizy bibliometryczne w oparciu o dostępne oprogramowanie.

Słabą stroną opisów bibliograficznych polskiego dorobku jest często brak umiejętności formułowaniu słów kluczowych lub zaliczania do słów kluczowych zwrotów, niemających szczególnego znaczenia i merytorycznego punktu widzenia podejmowanej problematyki badawczej. Przykładowo do słów kluczowych autorzy zaliczają często

Rys. 4. Mapa myśli - zagadnień badawczych artykułów o tematyce CSR opublikowanych na łamach czasopisma Przegląd Organizacji
Źródło: opracowanie własne

takie sformułowania, jak: przegląd literatury, studium przypadku, badania ankietowe, analiza danych statystycznych, wielowymiarowa analiza porównawcza.

Słabością jednego z najważniejszych elementów każdego opracowania naukowego, jakim jest streszczenie artykułu, jest ich niska jakość przejawiająca się w braku wymaganych elementów, takich jak: cel naukowy, zastosowane metody, uzyskane rezultaty z badań. Niewyczerpujące opisy zawarte w streszczeniach w przyszłości będą wpływały na niską jakość analiz bibliometrycznych wykorzystujących element opisu.

Autorka zdaje sobie sprawę z istniejących ograniczeń przeprowadzonej analizy bibliometrycznej. Wynikają one głównie z faktu:

- ograniczenia do wybranych baz bibliograficznych Web o Science, SCOPUS z pominięciem dorobku w postaci monografii i raportów; docelowo na potrzeby analizy porównawczej analizie należałoby poddać również zasoby bazy GoogleScholar, która według J. Mingers, E.A.E.C.G. Lipitakis (2010) w odniesieniu do nauk społecznych charakteryzuje się wyższym wskaźnikiem pokrycia publikacjami różnego typu. W przypadku bazy GS należy jednak liczyć się z problemami dotyczącymi wiarygodności i przejrzystości danych;
- ograniczenia językowego związane z wyszukiwaniem w bazach zagranicznych tylko tekstów anglojęzycznych.

Analiza bibliometryczna, mająca w założeniach charakter ilościowy, powinna poprzedzać kolejny etap procesu badawczego, polegający na jakościowej i merytorycznej ocenie treści artykułów, z punktu widzenia zainteresowań badacza.

dr hab. Joanna Ejdyś, prof. PB
Politechnika Białostocka
Wydział Zarządzania
e-mail: j.ejdyś@pb.edu.pl

Bibliografia

- [1] Kłincewicz K., Żemigala M., Mijał M. (2012), *Bibliometria w zarządzaniu technologiami i badaniami naukowymi*. MNiSW, Warszawa.
- [2] Mazur B. (2015), *Sustainable Human Resource Management. The Attempt Of Holistic Approach*, „Ekonomia i Zarządzanie”, Vol. 7(2), pp. 7–12, doi: 10.12846/j.em.2015.02.01.
- [3] Mingers J., Lipitakis E.A.E.C.G. (2010), *Counting the Citations: A Comparison of Web of Science and Google Scholar in the Field of Business and Management*, „Scientometrics”, Vol. 85, pp. 613–625, doi: 10.1007/s11192-010-0270-0.
- [4] Moed H.F. (2010), *Measuring Contextual Citation Impact of Scientific Journals*, „Journal of Informetrics”, Vol. 4, pp. 265–277.
- [5] van Eck N.J., Waltman L., Dekker R., van der Berg J. (2010), *A Comparison of Two Techniques for Bibliometric Mapping: Multidimensional Scaling and VOS*, „Journal of the American Society for Information Science and Technology”, Vol. 61, No. 12, pp. 2405–2416.
- [6] Zhu S., Takigawa I., Zeng J., Mamitsuka H. (2009), *Field Independent Probabilistic Model for Clustering Multi-field Documents*, „Information Processing and Management”, Vol. 45, No. 5, pp. 555–570.

Social Responsibility as an Object of Scientific Interest – the Results of Bibliometric Analysis

---

Summary

At every stage of the development of scientific research on a specific scientific discipline or sub-discipline, taking into account the global nature of the process of knowledge dissemination and the dynamics of change, the researchers ask themselves questions concerning the potential areas of research, the scale of the research conducted so far, the leading research centers and researchers in a given field of research. The tool providing answers to these questions is bibliometrics. The objective of the article was to present the results of the bibliometric analysis of research concerning the issue of Corporate Social Responsibility – CSR. For the purposes of bibliometric analysis, the following tools and

techniques were used: the analysis of trends in terms of the number of publications, citation analysis, the method of co-occurrence of words and clustering (cluster analysis), the mind mapping method. For the analysis, the VOSviewer, XMind software was used, as well as the data analysis tools available in the databases Web of Science and SCOPUS. The conducted analysis of the co-occurrence of words and the attempt to identify clusters has allowed the identification of four research clusters relating to CSR issues. These include: (i) reporting and measurement of results, (ii) relationship with stakeholders, (iii) policies, strategies and standardization as well as (iv) CSR in small and medium-sized enterprises.

Keywords

corporate social responsibilities, bibliometric analysis, research

---